

Inrättande av en nationalstadspark i Karleby

381/10.03.01/2014

KH § 482

Beredare: Päivi Cainberg, generalplanearkitekt, tfn 044 780 9364 och Nina Kujala, stadsmiljödirektör, tfn 044 780 9331

Syftet med nationalstadsparken är att bevara den urbana naturen och den byggda kulturmiljön som en bred, enhetlig helhet. Den är ett gemensamt vardagsrum för invånarna och en del av hållbar stadsplanering och -byggande.

Inrättande av nationalstadsparker regleras i markanvändnings- och bygglagen (MBL 68–70 §) och miljöministeriet beslutar om dess inrättande på grundval av stadens ansökan (MBL 69 §).

Enligt MBL kan en nationalstadspark inrättas, ett enhetligt grönområde i centrum av staden, för att bevara och vårda kultur- eller naturlandskapets skönhet, naturens mångfald eller historiska särdrag inom ett område som hör till den urbana miljön eller därtill anslutna värden i stadsbilden, sociala värden, rekreationsvärden eller andra särskilda värden. Det finns nio nationalstadsparker i Finland - Tavastehus, Heinola, Björneborg, Hangö, Borgå, Åbo, Kotka, Forssa och Kuopio.

Det område som söks som nationalstadspark ska uppfylla fyra kriterier: innehåll, stadscentrering, omfattning och enhetlighet samt ekologi och kontinuitet. Nationalstadsparken ska bygga på befintliga planer, inom centrumområdet på detalj- och generalplaner – på andra ställen kan även landskapsplanen gälla. Skyddsbeslut baserade på olika lagar kan också utnyttjas. Nationalstadsparken är ett användbart verktyg för hållbar och enhetlig stadsplanering och -byggande.

Ett initiativ för att starta projektet för Karleby nationalstadspark togs 1998. Projektet startade i själva verket när en företrädare för miljöministeriet tog upp ärendet på nytt år 2013. Framställan som gjorts på nytt behandlades av de olika beslutande organen i staden 2014–2015.

Utredningsarbetet för nationalstadsparken är indelad i förutrednings- och ansökningskedet. I juni 2015 inleddes förberedelserna inför projektets förutredning och arbetsgrupperna för styrning och planering

utsågs för projektet. En delrapport om förutredningsskedet färdigställdes 2016. I den har de områden eller områdeshelheter som lämpar sig för nationalstadsparken utretts samt baserat på dessa har ett förslag till en möjlig nationalstadspark tagits fram. Nationalstadsparken har ingen rättsverkan.

Förutredningen fanns tillgänglig på stadens hemsida och utlåtandena begärdes 13.10.2016. Som grund för remissförfarandet och beslutsfattandet hölls en presentationstillställning 26.9.2016 för de centrala nämnderna i ärendet, stadsstyrelsens och stadsfullmäktiges ledamöter. Förutredningen behandlades och godkändes i stadsstyrelsen 9.1.2017 § 7 och i stadsfullmäktige 13.3.2017 § 16. Samtidigt fattades ett beslut om att gå vidare till ansökningsskedet.

Under 2018 har arbetet framskridit i samarbete med miljöministeriet så att områdesavgränsningen har specificerats och innehållet har utarbetats med hänsyn till aspekterna i ansökan.

Granskningsområdet baserar sig på Karlebys historia som en havsnära handelsstad på västkusten, formad av landhöjningen och med en rik natur- och kulturhistoria. De viktigaste områdena för marin- och handelshistoria samt platserna för krigshistoria och naturhistoria ingår.

Till granskningsområdet hör Tankar, Renö, Karleby skärgårds Natura 2000-område, Trullön, områdena Rummelören och Harrbådan, Gamla hamnsviken, Sundmun, gröndområdena längs Sundet, Neristan, Oppistan och Tallåsen.

Granskningsområdet för Karleby nationalstadspark omfattar 19 830 hektar, varav cirka 18 615 hektar är vattenområde och cirka 1 215 hektar markområde. Cirka 15 480 hektar är generalplanerat område, varav cirka 235 hektar är detaljplanerade områden och varav cirka 70 hektar har angetts som grönområde i detaljplanen.

Natura 2000-områden (Larsmo skärgård FI 0800132, Karleby skärgård FI0800136 och FI1000033, Rummelö-Harrbådan FI1000003) uppgår till sammanlagt cirka 17 463 ha, varav cirka 10 100 ha är statligt område och cirka 7 350 ha privata områden. Vid ansökningstiden har sammanlagt 7 314 ha av Natura-områdena inrättats som privata markers naturskyddsområden. Miljöministeriet förbereder under 2018 en förordning om att inrätta statens mark- och vattenområden inom Karleby skärgårds Natura-område till naturskyddsområden. Andra områden som med general- och detaljplaner betecknats som skyddsområden (SL – stadens genomförandeansvar) uppgår till cirka 30 hektar inom granskningsområdet för nationalstadsparken.

Ansökan om att inrätta Karleby nationalstadspark berör delar och

områden av flera olika stadsdelar. Den innehåller bland annat markområden och fastigheter i stadsdelarna Hakalax (stadsdel nr 8), Halkokari/Mustakari (nr 102, 106), Hållhagen (nr 4, 5, 9, 21, 24), Tallåsen (nr 7), Neristan (nr 3), Beckbruket/Tullbacken (nr 59), Sandstrand/Elba (nr 37), Brudskär (nr 112) och kärncentrumområdet (nr 1, 2, 10).

Ansökan om Karleby nationalstadspark gäller området som är avgränsat i bilagekartorna 1a och 1b.

Bilagorna A och B § 482 Avgränsning av området för Karleby nationalstadspark

De speciella egenskaperna för Karleby nationalstadspark är det marina, landhöjningen och historiska inslag, såsom närings- och bosättningshistoria samt stadsstrukturens skiktstruktur och bevarade skick. Dessutom är mångsidiga och omfattande naturområden samt mångsidiga rekreationstjänster en viktig del av genomförandet av nationalstadsparken.

Närheten till havet gjorde att det uppkom sjöfarar-, köpmans- och borgarsläkten som utvecklade stadens kulturella och sociala liv. De influenser som de medförde för staden syns fortfarande bland annat i stadens planläggning och byggnadskultur. Nya ideologier, som trädgårdsstadens ideologi och offentliga parker tillgängliga för alla, hittade tidigt in i Karlebyregionen.

Det säregna med Finlands västkust, landhöjningen, gör Karlebyregionen speciell gällande såväl stadens utvecklingshistoria, näringarnas historia som områdets naturhistoria. Å ena sidan möjliggör landhöjningen spridning av många olika växt- och organismarter till nya områden, successionsutveckling av vegetationen på landhöjningskusten och uppkomsten av olika livsmiljöer. Kustöarna och strandängarna har fortfarande traditionella biotoper som det traditionella jordbruket (beteshållning) gett upphov till samt vegetation och fauna som anpassat sig till dem. Å andra sidan flyttar landhöjningen strandlinjen allt längre bort från stadens ursprungliga födelseplats, vilket ändrar den fysiska stadsstrukturen och funktionerna och näringarna som utvecklats i staden.

Den grunda och steniga kusten gav upphov till flera fyrar, ledfyrar och båkar utanför Karleby och dessa berättar sin egen historia om havsområdets historia. Under vatten finns en icke-kartlagd vrakpark, och resterna av tjärbränning och tjärhandel kan ses på stränderna och i de gamla hamnområdena. Kusten som är full med grynnor och öar, sandbankerna och fladerna utgör också en unik livsmiljö för undervattensnaturen. De tillhandahåller en skyddad växtmiljö för många arter av växtlighet och organismer. Havet och flykten undan den på grund av landhöjningen är en stark grundstämning i alla teman

gällande Karleby nationalstadspark.

Karleby nationalstadspark upprätthåller historien om en liten by på landhöjningskusten, som levde på jordbruk, fiske och säljakt, och som genom skeppsbyggnad, tjärbränning och handel blev en levande, internationell handelsstad, som gav upphov till sin egen civilisation och stadsborgerskap.

Till nätverket av nationalstadsparker bidrar Karleby med fenomenet landhöjning, vilken har påverkat – och fortfarande påverkar – mötet mellan havet och landet i Karleby. Grunda stränder och havet som drar sig bort har gjort att man tvingats flytta hamnarna allt längre bort från stadens centrum. Nationalstadsparkens havs-, kust- och skärgårdsnatur präglas också tydligt av landhöjningsfenomenet: naturen förändras ständigt – i en dynamisk successionsprocess.

Syftet med inrättandet av Karleby nationalstadspark är att säkerställa bevarande och vederbörlig skötsel av grönområden i stadens centrum och nationellt viktiga naturområden och kulturmiljöer. De allmänna principerna för nationalstadsparken och skötsel- och nyttjandeplanen som senare görs för området stöder stadens övergripande markanvändningsmål. Principerna för nationalstadsparken stöder också målen för privata markägare i området i skötseln av gamla byggnader och kulturmiljön, eftersom bevarandet av värdena säkerställer kontinuiteten i verksamhetsförutsättningarna och bevarandet av bostadsmiljö kvaliteten. De allmänna principerna för nationalstadsparken och skötsel- och nyttjandeplanen som senare görs för området följer stadens strategi och stöder stadens markanvändningsmål.

Skötsel- och nyttjandeplanerna för Natura-områdena i Karleby skärgård och Larsmo skärgård har godkänts och för fyra specialmål har noggrannare skötselplaner för naturliga och traditionella biotoper godkänts, och skötseln och nyttjandet av naturskyddsområdena har redan arrangerats enligt dem. Naturvårdsplaner för strandängarna i skyddsområdet Rummelö-Harrbåda har tagits fram som bilagor till ansökningarna om miljöstöd för jordbruket och skötseln genomförs på grundval av dem.

Referensmaterial:

Inrättande av en nationalstadspark, ansökan inklusive bilagor

Beredningen föreslår att stadsstyrelsen beslutar att ansöka om inrättande av en nationalstadspark i Karleby i enlighet med bifogade ansökan och föreslå för stadsfullmäktige att godkänna områdesavgränsningen för nationalstadsparken i enlighet med bilagorna A och B.

Stadsdirektören

Stadsstyrelsen beslutar att ansöka om inrättande av en nationalstadspark i Karleby i enlighet med bifogade ansökan och föreslår för stadsfullmäktige att godkänna områdesavgränsningen för nationalstadsparken i enlighet med bilagorna A och B.

Beslut

Stadsstyrelsen godkände beslutsförslaget.

VSTO § 112

Bilagorna A och B § 112 Avgränsning av området för Karleby nationalstadspark
Som referensmaterial inrättande av en nationalstadspark, ansökan inklusive bilagor

Stadsstyrelsen

Stadsfullmäktige beslutade godkänna områdesavgränsningen för nationalstadsparken i enlighet med bilagorna A och B.

Beslut

Stadsfullmäktige godkände beslutsförslaget.